

तपस्य स्वयं भुज्यं भुज्यु नामकं सप्तद्वयं भस्मनावम्" भा०  
 तुम्हा ली तुङ्ग-रक्त्यङ्गां तुः स्वार्थे यद् । १ जले नि-  
 वस्यतुः । "आयः शर्म हवमं तप्यप्राप्तं" ऋ० १।२१।१५ ।  
 "तप्यप्राप्तं जलेषु" भा० निघण्टो वुसं तप्यमिति पाठा-  
 न्तरात् । जले न० । तदनुसारेण "पिब स्वधेनवानासुत  
 यस्तप्ये सचा" ८।२।२० । वुसं तप्यमित्युदकनामसु  
 पाठात्" भा० वस्तुतस्तु निघण्टो वुसं तप्यं तप्यप्रावर्-  
 नित्वेव पाठः सुद्वितयुक्तके तप्यमिति पठितम् । तपस्य  
 राजर्वेरपत्यं वा० यत् । तप्युत्वे भुज्यौ पु० । "वक्त-  
 वयो न तप्यम्" ऋ० ८।१।२२ "तप्यं तप्युत्तम्" भा० ।  
 तुम्हन् लि० तुङ्ग-वा० कनिष्प न्यङ्गां तुः । १ हिंसके ।  
 "सुवाक्ता अधि तुम्हन्ति" ऋ० ८।१६।२७ ।

तुङ्ग पु० तुङ्गि-हिंसायां घञ् न्यङ्गां तुः । १ पुष्पागच्छे २ पर्वते  
 ३ बुधग्रहे ४ मेष० ५ नारिकेले ६ गण्डके राजनि० । ६ चञ्चे  
 लि० । ७ पक्षिविशेषस्य राशिभेदे पु० । चञ्चब्दे १५८४०  
 दृश्यम् "अजहमभगङ्गाङ्गनाङ्गुलीरा भववर्णिजो च  
 दिवाकरादितुङ्गाः । दशयिजिमस्तुङ्गकृतिभोन्द्रवांशैस्त्रि-  
 नवकविंशतिभिश्च तेऽस्तनीचाः" । "स्रष्टाद्युजान्  
 क्रियहपञ्चगङ्गीकुलीरान्त्यथूके दिग्वङ्गीन्द्रद्वयतिथिरान्  
 सप्तविंशच्च विंशान् । अंशानेतान् वदति यवनचान्त्य  
 तुङ्गास्तुतङ्गांशानेवांशान् मदनभवनेज्वाह नीचान्-  
 सुनीचानिति" ।

तुङ्गस्य ऋभेदफलम् "तुङ्गेऽर्कः शुभसंयुतः शुभकरै-  
 र्मिलैश्च दृष्टो यदा देवात् पश्यति सोऽपि वा शुभकरा-  
 नेकं द्विकं वा लिङ्गम् । विज्ञेशः प्रथितो विमर्हितरिपुः  
 क्षौणीशमाव्योऽथवा ज्ञापात्तार्जितपादपद्मयुगलो राजा  
 लिङ्गोपे यदा" । २० । "तुङ्गे चन्द्रमसि प्रसन्नवपुषि  
 ब्रह्मादनष्टद्युतो प्रख्यातोऽरिभिर्यदकोऽगदतन् राजेश्वरो  
 रूपवान् । ज्ञापात्तार्जितपादपद्मयुगलो वा धर्मा-  
 शोढो महान् बौध्देव युतोऽथ वा प्रियतमैर्दृष्टे लि-  
 ङ्गोपेऽपि च" । २० । "यदि भवति नृगस्यो भूमिपुत्रस्तदा  
 वै न दिनकरमयूखादुद्भृष्टरश्मिर्नरेन्द्रः । अगदतन्तुरभीतः  
 शत्रुदपौपहारी प्रथतरिपुनरेन्द्रः स्थात्त्रिङ्गोपेऽपि जातः" ।  
 २० । "कन्यास्यः शशजाञ्जनस्य तनयस्तिथ्यंशकैः संयुतो  
 दृष्टो वा यदि संयुतः शुभकरैर्जातस्तदा भूपतिः ।  
 वात्स्यायां तरुगोडमस्तकरिणां यानैर्महो कल्पते च  
 ज्ञाभृष्टरणीकहाविगणिता यान्ति लिङ्गोपेऽपि च" । २० ।  
 "तुङ्गे गुरोः पितृव्येन दृष्टो राजा भवेदिन्द्रसमान-

मूर्तिः । गजाक्षनौकार्थवर्णलक्ष्मीः पृथ्वीपतिः स्वस्य  
 लिङ्गोपेऽपि" । २० । "तुङ्गे भृगो शुभसङ्घटप्रयुते च  
 दृष्टे देवात् पुनः स यदि पश्यति मितसंचान् । भूपा-  
 धिपो भवति कीर्तिकरः प्रधानो दीर्घायुस्तुष्टभुग्-  
 भृगुजे लिङ्गोपे" । २० । "तुङ्गे शनौ मितस्वगेन दृष्टे  
 प्रचण्डदण्डो नृपतिप्रधानः । न दृश्यते दिग्गमने च  
 सुर्वो लिङ्गोपे चापि नरेन्द्रमूर्तिः" । २० । "भवति धर-  
 णीपालो नीचबुद्धिः प्रतापी हयगजधनपूर्वो जाति-  
 वर्गे विरक्तः । कुटिलमतिरनीतो भूरिभाष्यारवुक्त-  
 क्षमसि भिद्युनसंख्ये जायते मानमेन्द्रः" । २० । "नृग-  
 पतिदृष्टकन्याकर्कटस्ये च राज्ञौ भवति विपुललक्ष्मी  
 राजराजाधिपो वा । हयगजनरनौकामशुद्धतः  
 सार्वभौमो नृपतिरमरपुज्यो राजतुङ्गी चिरायुः" ।  
 २० । "अरिनिधनव्ययतुङ्गे कीर्तितमेतत्फलं व्यर्थं  
 केन्द्रे लिङ्गोपे लाभे वा तुङ्गफलं यथोद्दिष्टम्" इति  
 कोटीप्र० । ६ किञ्चलके न० शब्दार्थचि० । १०० पृ० ११ प्रधाने  
 १२ चञ्चे लि० शब्द० । "तुङ्गत्वमितरा नाहौ नेदं  
 सिन्ध्यायगाधता" भावः । १६ शिवे पु० तुङ्गवीजशब्दे दृश्यम् ।

तुङ्गका पु० तुङ्ग+स्वार्थे क संज्ञायां कन् वा । १ पुष्पाग-  
 दृष्टे शब्दरत्ना० २ तुङ्गजशब्दार्थे श्वरपत्यरूपे तीर्थभेदे न० ।  
 "तुङ्गकारश्चमासाद्य ब्रह्मचारी जितेन्द्रियः । वेदानध्या-  
 पयस्तत्र ऋषिः शारत्ततः पुरा । तत्र वेदेषु नष्टेषु सुनेर-  
 क्षिरसः सुतः । ऋषीणास्तत्तरीयेषु स्तुपविष्टो यथास्तु-  
 तम् । ओङ्कारेण यथान्यायं सत्यपुष्कारितेन च ।  
 येन यत्पूर्वमभ्यस्तं तत्पूर्वं सप्तपस्थितम् । ऋषयस्तत्र  
 देवाश्च वरुणोऽग्निः प्रजापतिः । हरिर्नारायणस्तत्र  
 महादेवस्तथैव च । पितामहश्च भगवान् देवैः सह  
 महाद्युतिः । ऋषुं नियोजयामास आज्ञार्थं महा-  
 द्युतिम् । ततः स चक्रो भगवान् ऋषीणां विधिवत्तदा ।  
 सर्वेषां पुनराधानं विधिदृष्टेन कर्मणा । आच्छादनेन  
 तत्राग्निं तर्पयित्वा यथाविधि । देवाः स्वभवनं याता  
 ऋषयश्च यथागतम् । तदरण्यं प्रविष्टस्य तुङ्गकं राज-  
 सत्तम ! । पापं प्रणश्यन्निष्ठं स्त्रिया वा पुरुषस्य वा"  
 भा० व० ८५ ऋ० । तत्कथा दृष्ट्या

तुङ्गकूट पु० तुङ्गं कूटमस्य । चञ्चब्दे पर्वतभेदे ।  
 तुङ्गनाभ पु० तुङ्गो नाभिरस्य । कीटभेदे । तुङ्गीनासशब्दे  
 दृश्यम् । [ दृश्यम् । तुङ्गराश्यादयोऽप्यत्र ।  
 तुङ्गभ न० कर्म० । स्रष्टादीनामस्रराशौ मेघादौ तुङ्गशब्दे